

მოთხოვნების (დებიტორული დავალიანების) კორექტირების შედეგების ასახვა ფინანსურ ანგარიშგებაში

მარინა მაისურაძე

ეკონომიკის აკადემიური
დოქტორი, თსუ ასოცირებული
პროფესორი

ელეონორა-ანგარიშგება

პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როცა მყიდველი ვერ ასრულებს თავის ვალდებულებას სანარმოს წინაშე, ვერ იხდის საქონლის ტირებულებას. ასეთი მყიდველების მიერ ვადაზე გაუნაღებელი ანგარიშები უიმედო და საჭკო მოთხოვნებს წარმოადგენს. თუ სანარმოს საკმარისი მტკიცებულება გააჩნია იმის შესახებ, რომ დებიტორი ვერ შეძლებს დავალიანების გადახდას, მან ასეთი მოთხოვნა უნდა გააუქმოს და ფინანსურ ანგარიშგებაში არ უნდა ასახოს ის მოთხოვნები, რომელთა მიღება ყოველგვარ საფუძველს მოკლებულია.

მოთხოვნის უიმედოდ აღიარების საკმარის მტკიცებულებად შეიძლება ჩაითვალოს: განცხადება მყიდველის გაკოტრების შესახებ, თუ შეუძლებელია მისი ადგილსამყოფელის მიკვლევა; სასარჩელო ვადა გასულია და სასამართლო წესით ამოღების შესაძლებლობა დაკარგულია, სასამართლო გადაწყვეტილებით მყიდველი მთლიანად ან ნაწილობრივ განთავისუფლდა თავისი ვალდებულების შესრულებისაგან. ასეთ შემთხვევაში უიმედო ვალების ჩამონერა ნიშნავს, რომ დებიტორული დავალიანების ანგარიშის ნაშთი გადაიტანება მოგებისა და ზარალის ანგარიშგებაში როგორც ხარჯი, რადგან, ეს ნაშთი ამოუღებელი გახდა და აისახება შემდეგი გატარებით:

- დებეტი - 7461 უიმედო მოთხოვნებთან დაკავშირებული ხარჯები;**
- კრედიტი - 1410 მოთხოვნები მიწოდებიდან და მომსახურებიდან;**

საანგარიშო პერიოდის ბოლოს ჩამოინერება მოგება-ზარალის ანგარიშზე:

- დებეტი - 5330 საანგარიშგებო პერიოდის მოგება-ზარალი;**
- კრედიტი - 7461 უიმედო მოთხოვნებთან დაკავშირებული ხარჯები.**

სავაჭრო მოთხოვნას, რომელსაც არ, ან, ვერ ფარავს მყიდველი, ეწოდება **საეჭვო მოთხოვნა** და მას შესაბამისობის პრინციპიდან გამომდინარე, ხარჯებს მიაკუთვნებენ.

ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისა და წარდგენის სტრუქტურული საფუძვლები (მუხლი 85) განმარტავს, რომ თუ მოსალოდნელია, სანარმოს მოთხოვნების დაფარვა მართებულია ამოსაღები თანხების აქტივად აღიარება, მაგრამ, თუ ეს თანხები ძალიან დიდია, მაშინ, მიიჩნევა, რომ, როგორც წესი, მათი **გარკვეული ნაწილი ვერ იქნება ამოღებული. შესაბამისად, ეკონომიკური სარგებლის მოსალოდნელი შემცირება აღიარდება ხარჯად.**

ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტის 18-ის („ამონაგები“) თანახმად, როდესაც ჩნდება განუსაზღვრელობა ამონაგებში უკვე ჩართული თანხის მი-

მართ, ამოუღებელი თანხა, ანუ თანხა, რომლის ამოღების ალბათობა წულის ტოლია, აღიარებული იქნება როგორც ხარჯი და არა როგორც თავდაპირველად აღიარებული ამონაგების თანხის კორექტირება.

საქონლის კრედიტში რეალიზაციის დროს კომპანიამ წინასწარ არ იცის მყიდველი გადაუხდის თუ არა მას ვალს. მეტად რთულია სანარმოსთვის თითოეული კლიენტის გადახდისუნარიანობის ინდივიდუალურად შეფასება და მოთხოვნის კორექტირება. თუ ვალის დაფარვას წელი, ან მეტი დრო სჭირდება, ამ დროს ხარჯების აღიარება ხდება იმ საანგარიშგებო პერიოდში, რომელშიც მოხდა საქონლის რეალიზაცია.

მაგალითი: კომპანია „ა“-ს, რომელიც ახორციელებდა კრედიტით ვაჭრობას, საანგარიშო პერიოდის ბოლოს მოთხოვნებმა შეადგინა 150000 ლარი. კომპანიის ადმინისტრაცია დებიტორული დავალიანების 3%-ს მიიჩნევს საეჭვოდ.

- საეჭვო მოთხოვნების აღრიცხვა:
- დებეტი - 7460 ხარჯები**
- საეჭვო მოთხოვნებზე 4500 ლარი;**
- კრედიტი - 1415 საეჭვო მოთხოვნის კორექტირება 4500 ლარი.**

ხარჯები საეჭვო მოთხოვნებზე დაიხურება ჩვეულებრივი წესით მოგების ანგარიშის გამოყენებით, ხოლო, საეჭვო მოთხოვნის კორექტირების ანგარიში ბალანსში შევა შესაბამისი მუხლით.

**ბალანსი
31 დეკემბერი, 2007 წელი**

მოკლევადიანი აქტივები:	
სასაქონლო-მატერიალური მარაგები	60000 ლარი
სავაჭრო მოთხოვნები	50000 ლარი
მინუს : კორექტირება	-4500 ლარი
ფულადი სახსრები	20000 ლარი
სულ მოკლევადიანი აქტივები	225500 ლარი

დეკემბერი - 2008

საეჭვო მოთხოვნების კორექტირება ამცირებს სავაჭრო მოთხოვნების სიდიდეს. **საეჭვო მოთხოვნების კორექტირების ანგარიში გამოიყენება იმ მიზნით, რომ კომპანიამ წინასწარ არ იცის, თუ კონკრეტულად რომელი მყიდველი არ დაფარავს დავალიანებას.** საეჭვო მოთხოვნების კორექტირების ანგარიში კონტრ-აქტიურია. ამ ანგარიშს აქვს კრედიტული ნაშთი, რომელიც გამოიქვითება სავაჭრო მოთხოვნების ანგარიშიდან და შედეგად მიიღება ამ აქტივის (დებიტორული დავალიანების) წმინდა საბალანსო შეფასება. სხვა სიტყვებით, იქმნება დებიტორული დავალიანების ანარიცხები, რათა ბალანსში აისახოს დებიტორული დავალიანების რეალური ღირებულება, ვალის ფაქტობრივი ჩამონერის გარეშე.

პრაქტიკაში საეჭვო მოთხოვნების ოდენობის დადგენისას იყენებენ **ნეტო კრედიტით რეალიზაციიდან პროცენტის და ხანდაზმულობის მიხედვით სავაჭრო მოთხოვნათა ანალიზის** (რანჟირების) მეთოდებს.

საეჭვო მოთხოვნების საშუალო პროცენტის დასადგენად საჭიროა წინა ორი-სამი წლის მონაცემები საეჭვო მოთხოვნებზე, დანაკარგებისა და წმინდა რეალიზაციის მოცულობის შესახებ.

მაგალითი: საწარმოს წლის განმავლობაში კრედიტით რეალიზაციამ შეადგინა 500000 ლარი. ამავე პერიოდი საქონლის უკან დაბრუნებამ და ფასდათმობამ 50000 ლარი. ე.ი., ნეტო კრედიტით რეალიზაცია შეადგენს 450000 ლარს. (500000-50000)

წინა საანგარიშო პერიოდების ანალიზი ასეთია:

წლები	ნეტო რეალიზაცია	დანაკარგები	უიმედო პროცენტი
		ვალებიდან	
2004	250000	3500	1.40
2005	300000	4700	1.56
2006	350000	5900	1.68
სულ	900000	13600	1.51

საწარმოს ბოლო სამი წლის მონაცემებიდან თუ ვიმსჯელებთ, ჩანს, რომ საანგარიშგებო წლის ნეტო რეალიზაციიდან საეჭვო მოთხოვნა შეადგენს 6795 ლარს (450000*0.0151). ეს ნიშნავს, რომ საანგარიშგებო წელს ბალანსში მოთხოვნები უნდა შემცირდეს 6795 ლარით, ხოლო, მოგების და ზარალის ანგარიშგებაში აისახება როგორც ხარჯი.

ეს აღრიცხვაში ასე აისახება:

დებეტი - 7415 ხარჯები საეჭვო მოთხოვნებზე 6795 ლარი;

კრედიტი - 1415 საეჭვო მოთხოვნების კორექტირება 6795 ლარი.

საეჭვო მოთხოვნების კორექტირების ანგარიშის კრედიტში ანარიცხების თანხა შეიქმნება მთლიანად იმ შემთხვევაში, თუ იგი პირველად იქმნება. შემდეგ საანგარიშგებო წელს კი კორექტირების თანხის დადგენა ხდება საწყისი ნაშთის გათვალისწინებით. მეტობის შემთხვევაში, ესე იგი როცა ანარიცხი საანგარიშგებო პერიოდში მეტია საწყის ნაშთზე, მაშინ ანარიცხის თანხა იქმნება სხვაობის თანხით. ხოლო როდესაც წლის ბოლოს საეჭვო მოთხოვნა ნაკლები აღმოჩნდება საეჭვო მოთხოვნების კორექტირების ანგარიშის კრედიტის ნაშთზე, სხვაობის თანხა უნდა აღირიცხოს შემოსავლის სახით, შემდეგი ბუღალტრული გატარებით:

დებეტი - 1415 საეჭვო მოთხოვნების კორექტირება;

კრედიტი - 6130 შემოსავალი საეჭვო მოთხოვნებიდან.

გადახდის ვადების მიხედვით საეჭვო მოთხოვნის სავარაუდო მოცულობის დასადგენად გამოიყენება ცხრილი, რომელშიც მოთხოვნები დაჯგუფებულია მათი ხანგრძლივობის მიხედვით და თითოეული ჯგუფისთვის გამოითვლება საეჭვო მოთხოვნა.

საეჭვო მოთხოვნების გასაანგარიშებელი ცხრილი:

გადახდის ვადის ხანგრძლივობა	მოთხოვნის თანხა	საეჭვო მოთხოვნის სავარაუდ.%	საეჭვო მოთხოვნა
ერთ თვემდე	40000	1	400
31-დან 60დღემდე	25000	2	500
61-დან 90დღემდე	15000	4	600
91-დან 1 წლამდე	7000	10	700
1 წელზე მეტი	3000	35	1050
სულ	90000		3250

ცხრილიდან ჩანს, რომ 90000 ლარი მოთხოვნიდან საეჭვოა 3250 ლარი.

საანგარიშგებო წელს საეჭვო მოთხოვნების ანარიცხების ფინანსურ ანგარიშგებაში ასახვის დროს ყურადღება უნდა მიექცეს გასული საანგარიშგებო პერიოდის ნაშთს. ჩვენს მაგალითში თუ დაუშვებთ, რომ ანარიცხი შეიქმნა პირველად, მაშინ, 3250 ლარი მთლიანად აისახება საეჭვო მოთხოვნების ხარჯების ანგარიშის დებეტში, საეჭვო მოთხოვნების ანარიცხების კრედიტთან კორესპოდენციით. თუ გასულ საანგარიშგებო წელს საეჭვო მოთხოვნების ანარიცხების ნაშთი იყო 2000 ლარი, მაშინ, ანარიცხი შეიქმნება სხვაობის თანხაზე (3250-2000) - 1250 ლარზე. იმ შემთხვევაში კი, როდესაც ანარიცხი ფაქტიურად მეტია შექმნილი, ვიდრე, საჭიროა, მაშინ, სხვაობის თანხა გაზრდის შემოსავალს.

ანოტაცია

მოთხოვნების (დებიტორული დავალიანების) კორექტირების შედეგების ასახვა ფინანსურ ანგარიშგებაში

მარინა მაისურაძე

დებიტორული დავალიანების ძირითად პრობლემას წარმოადგენს მისი დროულად განაღდება. მიუხედავად იმისა, რომ საწარმო ყოველთვის ირჩევს გადახდისუნარიან პარტნიორს, პრაქტიკა არ გამოირიცხავს ამ უკანასკნელის მხრიდან ვალდებულებების შეუსრულებლობას, რაც იწვევს უიმედო და საეჭვო ვალების წარმოქმნას.

უიმედო ვალის მიღების შესაძლებლობა აღარ არსებობს და აღიარებულ უნდა იქნეს ხარჯად.

საქონლის შემდგომი გადახდის პირობით რეალიზაციისას გაუნაღლებელი ნაწილისათვის იქმნება კორექტირების თანხა.

საეჭვო ვალების ოდენობის დადგენა ხდება საწარმოს წარსული გამოცდილების ანალიზის საფუძველზე ორი მეთოდით: 1) **ნეტო-კრედიტით რეალიზაციიდან პროცენტის გამოთვლის და 2) ვადების მიხედვით მისაღები ანგარიშების რანჟირების მეთოდით.**